

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

---

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

2, 1, 4, 6, 3, 5

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Vroegmoderne tijd

2 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- De komst van tabakszaad naar Frankrijk uit Brazilië (1) kan in verband worden gebracht met 'het begin van de Europese overzeese expansie', waardoor tot dan toe onbekende producten (uit nieuw ontdekte landen) naar Europa werden gebracht.
- Het verbouwen van tabak op Franse eilanden voor de kust van Zuid-Amerika (2) kan in verband worden gebracht met de 'uitbouw van de Europese overheersing met name in de vorm van plantagekoloniën', waardoor voor de verbouwing van (plantageproducten als) tabak koloniën werden veroverd.
- Het vaststellen van een monopolie op de handel in tabak (3) kan in verband worden gebracht met 'het streven naar absolute macht van de koning', want hierdoor brengt de koning de economie onder zijn bewind.

per combinatie van uitleg en kenmerkend aspect

2

Opmerking

Alleen voor een juist verband tussen een gegeven en een daarbij passend kenmerkend aspect worden scorepunten toegekend.

3 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Luther had met zijn uitspraken en geschriften gezorgd voor verdeeldheid binnen het christendom / de positie van de keizer in gevaar gebracht, terwijl er juist eenheid nodig was om de Turken te kunnen bestrijden.

4 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De Staten van Utrecht geven de protestanten een kerk / bestraffen de Beeldenstorm niet / laten toe dat de protestanten openlijk een eredienst houden, wat past bij de opschorting van de kettervervolging die het centrale bestuur in 1566 afkondigt (na het smeekschrift van de edelen) 2
- De Raad van Beroerten heeft de taak om de reformatie een halt toe te roepen / de Beeldenstormers te bestraffen (zodat de Raad streng optreedt tegen de Staten van Utrecht die een katholieke kerk weggeven / de Beeldenstormers niet bestraffen) 1

Vraag	Antwoord	Scores
5	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <p>Volgens Requesens zijn de oorzaken van de brede steun voor de Opstand:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de nieuwe belastingen en • het slechte gedrag van de Spaanse soldaten <p>Hiermee keurt hij indirect het optreden van Alva af, omdat die juist</p> <ul style="list-style-type: none"> • nieuwe belastingen / de Tiende Penning had ingevoerd en • het Spaanse leger hard liet optreden / de opstandelingen streng strafte / het leger niet in de hand had 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
6	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Met deze berichten wilden de verspreiders de boodschap overbrengen dat samenwerking met / kiezen voor de kant van het Spaanse gezag gevaarlijk was • waarmee ze waarschijnlijk de Pacificatie van Gent wilden legitimeren / meer aanhang wilden krijgen voor het sluiten van de Pacificatie van Gent 	<p>1</p> <p>1</p>
<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als in het antwoord op de tweede deelvraag wordt verwezen naar de Pacificatie van Gent (of een omschrijving daarvan) wordt 1 scorepunt toegekend.</i></p>		
7	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat door het sluiten van de Vrede van Münster de oorlog met Spanje was beëindigd, waardoor de Staten ervan uitgingen dat (de functie van stadhouder als) de opperbevelhebber van het Staatse leger niet langer nodig was.</p>	
8	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>Het stadsbestuur koos ervoor aanwezig te zijn bij de opening van de synagoge</p> <ul style="list-style-type: none"> • om de boodschap over te brengen dat het bestuur de komst / de aanwezigheid van (religieuze) migranten / Joden ondersteunde / stimuleerde / tolerant was • omdat het geldt dat / de handelscontacten die de migranten met zich meebrachten de economische bloei / de ontwikkeling van (wereldwijde) handel in Amsterdam kon / konden bevorderen 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
9	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> De hertog van Saint-Simon beschrijft dat Lodewijk XIV de edelen dwingt constant bij hem te zijn / de (hoge) edelen naar het hof haalt om hen in de gaten te houden (en zich daarmee opstelt als absoluut vorst) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> De verklaring hiervoor is dat hij op deze manier voorkomt dat de Franse edelen oppositie tegen hem voeren / zijn gezag ondermijnen 	1
10	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Gegeven 1 maakt de bron meer betrouwbaar, omdat de memoires gebaseerd zijn op informatie uit eerste hand / op meerdere getuigenverslagen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Gegeven 2 maakt de bron minder betrouwbaar, omdat de hertog van Saint-Simon wellicht kwaadspreekt over de koning / over de edelen, omdat hij werd buitengesloten / verbitterd was geraakt 	1

Moderne tijd

11	maximumscore 3 Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> De opdracht te zoeken naar een oplossing (voor de hoge zorgkosten) voor de arme arbeiders paste bij 'discussies over de sociale kwestie' 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Door het advies zouden armen zelf verantwoordelijk worden voor het oplossen van hun problemen / zou de overheid minder hoeven organiseren, waardoor de overheidsuitgaven / overheidsbemoeienis zou / zouden afnemen (wat paste bij de negentiende-eeuwse liberale visie op armenzorg / bij een nachtwakersstaat) 	2
12	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is: Voor het bezwaar van Bismarck dat de Duitse vloot niet sterk genoeg is om koloniën te beschermen, bood de aanneming van de Vlootwet door Wilhelm II (waarmee de vloot werd uitgebreid / versterkt) een oplossing.	

Vraag	Antwoord	Scores
13	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door de komst van de stoomtrein (door de Industriële Revolutie) wordt transport van kranten sneller / effectiever, waardoor kranten nieuws direct konden verspreiden in heel Groot-Brittannië (waardoor een nationale pers ontstaat) • wat de 'opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen' / 'voortschrijdende democratisering' bevordert, omdat door een nationale pers politieke stromingen kunnen rekenen op een landelijke aanhang / politieke ideeën kunnen worden verspreid door Groot-Brittannië / politici rekening moeten houden met de mening van het gehele volk 	<p>2</p> <p>2</p>
<p><i>Opmerking</i> <i>Alleen voor een combinatie van een passend kenmerkend aspect met een juiste uitleg worden bij de tweede deelvraag scorepunten toegekend.</i></p>		
14	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Gladstone verwachtte dat het opnemen van het vrouwenkiesrecht in de kieswet zo veel weerstand zou oproepen (in het parlement), dat zijn voorstel tot uitbreiding van het (mannen)kiesrecht hierdoor ook zou worden afgewezen.</p>	
15	<p>maximumscore 2</p> <p>De juiste volgorde is: 6, 4, 1, 2, 5, 3</p>	
<p><i>Opmerking</i> <i>Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.</i></p>		
16	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Britse premier vindt dat de Fransen onrechtvaardige vredesvoorwaarden willen opleggen / een arrogante houding aannemen • Vanwege het verlies van / de vernedering na afloop van de Frans-Duitse oorlog / de schade die de Fransen hebben geleden tijdens de Eerste Wereldoorlog willen de Fransen strenge bepalingen in het Verdrag, waarmee zij willen voorkomen dat Duitsland nog langer een gevaar vormt voor Frankrijk / waarmee zij Duitsland willen laten betalen / willen straffen 	<p>1</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
17	<p>maximumscore 3</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door het Dawesplan werden de problemen met de herstelbetalingen opgelost, waardoor de verhoudingen tussen Duitsland en de Geallieerden normaliseerden (en het Verdrag van Locarno mogelijk werd) • De Duitse nationalisten konden niet toestaan dat voormalig Duitse gebieden (die afgestaan moesten worden na het Verdrag van Versailles) definitief verloren zouden zijn / dat Duitsland zich zou neerleggen bij (een deel van) het Verdrag van Versailles 	<p>2</p> <p>1</p>
18	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – met de tekst onder de prent te suggereren dat de brand Hitler goed uitkomt – af te beelden dat Hitler de verkiezingen opwarmt boven de Rijksdagbrand – af te beelden dat Hitler roert in de kookpot met daarop 'verkiezingen' • geeft Jordaan de mening weer dat Hitler de brand in de Rijksdag gebruikt om de verkiezingen te beïnvloeden / dat Hitler waarschijnlijk betrokken is geweest bij de Rijksdagbrand om daarmee de verkiezingen te beïnvloeden 	<p>1</p> <p>1</p>
<p><i>Opmerking</i> <i>Alleen als de mening in de prent juist wordt weergegeven, wordt 1 scorepunt toegekend aan een juiste verwijzing naar de prent.</i></p>		
19	<p>maximumscore 4</p> <p>Een juist antwoord bevat twee verwijzingen naar de afbeelding die op een juiste manier worden verbonden aan een onderdeel van de nazi-ideologie, bijvoorbeeld (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Uit de afbeelding blijkt de centrale plaats van de Führer / Adolf Hitler, waarmee het leiderschapsprincipe uit de nazi-ideologie kan worden getoond. – Uit de afbeelding blijkt de massaliteit van de bijeenkomst, waarmee het idee van de ondergeschiktheid van het individu aan het collectief uit de nazi-ideologie kan worden getoond. – Uit de afbeelding blijkt het militaire uiterlijk van de partijbijeenkomst, waarmee het militaristische karakter van de nazi-ideologie kan worden getoond. 	
<p>per juiste combinatie van een verwijzing naar de afbeelding en een onderdeel van de nazi-ideologie</p>		

Vraag	Antwoord	Scores
20	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De missie was de etnische herschikking van Oost-Europa / het veroveren van Lebensraum • waardoor er onder de bevolking van Oost-Europa veel slachtoffers vielen / de bevolking van Oost-Europa dwangarbeid moest verrichtten / waardoor velen gedwongen werden te verhuizen 	<p>1</p> <p>1</p>
21	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>Gromyko's overtuiging dat Truman een politieke bedoeling had met zijn mededeling over de atoombom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • laat zien dat hij uitging van het (communistische) vijandsbeeld dat de Amerikanen hun macht wilden uitbreiden ten koste van de Sovjet-Unie / de Sovjet-Unie onder druk wilden zetten (door te dreigen met het bezit van de atoombom) • paste bij de Koude Oorlog, waarbij de wereld verdeeld raakte in twee ideologische blokken (die elkaar wantrouwden) 	<p>1</p> <p>1</p>
22	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De Amerikaanse regering wil:</p> <ul style="list-style-type: none"> • met de invoering van het Marshallplan voorkomen dat (heel) Duitsland / Europa communistisch wordt / Europa aan zich binden / Europa toevoegen aan de Amerikaanse invloedssfeer • met de foto van jongens zonder schoenen / van de rij jongens die gratis pap nodig hebben, de Amerikaanse bevolking doordringen van het gevaar dat het communisme aanhang zal krijgen door de slechte (economische) situatie in Europa / de Amerikaanse bevolking medelijden laten krijgen met de bevolking van Europa (waardoor de steun voor de politiek toeneemt) 	<p>1</p> <p>2</p>
23	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De bron geeft een eenzijdig beeld van de Hongaarse Opstand, want E.M. Bazarina (twee van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – beschouwt de opstandelingen als fascistten / contrarevolutionairen / reactionairen. – schildert de opstandelingen af als plundersaars / onruststokers. – benadrukt dat de Hongaarse regering zelf de hulp van de Sovjet-Unie / het Warschaupact heeft ingeroepen. – benadrukt dat de meerderheid van de Hongaarse bevolking blij is met de komst van de Sovjettroepen. • Radio Moskou wil duidelijk maken dat de Hongaarse Opstand moet worden neergeslagen / dat het optreden van het Russische leger legaal / terecht is 	<p>2</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
24	<p>maximumscore 3</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <p>De Amerikaanse reactie op de bouw van de Muur in Berlijn past bij:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het tegenhouden van communistische expansie (een aspect van de Trumandoctrine), door met het bezoek van Kennedy aan te geven dat West-Berlijn bij de Amerikaanse invloedssfeer hoorde / een symbool van het vrije Westen was / niet wordt opgegeven • het indammen van het communisme (een aspect van de Trumandoctrine), want het bouwen van de Muur wordt niet tegengehouden / de Sovjet-invloedssfeer wordt erkend <p>Het was voor Kennedy nodig om Berlijn te bezoeken, omdat</p> <ul style="list-style-type: none"> • volgens het verslag van Murphy het moreel van de bevolking erg laag was / de West-Berlijnse bevolking bang was dat het Westen hen niet zou verdedigen 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
25	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Essentieel voor de wapenwedloop is het afschrikkingseffect (van het bezit) van de (intercontinentale) kernraketten / het dreigen met wederzijdse vernietiging door kernwapens / het overwicht op het andere blok te tonen (wat in de foto naar voren komt) • In 1962 vindt de Cubacrisis plaats, die dreigt uit te lopen op een kernoorlog / waarbij het gaat om de dreiging met kernraketten (waardoor het omslag met de raket erop hierbij aansluit) 	<p>1</p> <p>2</p>
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als in het antwoord op de tweede deelvraag wordt verwezen naar de Cubacrisis (of een omschrijving daarvan) worden 2 scorepunten toegekend.</i></p>	
26	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>In 1967 kwam de politieke koers van de DDR-regering nog overeen met de koers in de Sovjet-Unie, maar toen Gorbatsjov aan de macht kwam, voerde hij hervormingen door waar de DDR-regering het niet mee eens was.</p>	
27	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De anekdote past bij het keerpunt / een sociaal-cultureel veranderingsproces in de Nederlandse samenleving op het gebied van seksuele normen, want Hetty Fortuin-Blitz werd uitgenodigd om op de televisie te komen praten over voorbehoedsmiddelen, maar ze maakte zich tegelijkertijd zorgen dat ze hiervoor gearresteerd zou kunnen worden.</p>	

Bronvermeldingen

- bron 1 http://www.dbnl.org/tekst/_bij005190401_01/_bij005190401_01_0006.php
- bron 2 <http://collectie.legermuseum.nl/sites/strategion/contents/i004542/arma08%20het%20jaar%201573.pdf>, pag. 33
- bron 3 https://archive.org/stream/saintsimonatvers009743mbp/saintsimonatvers009743mbp_djvu.txt
- bron 4 <http://www.zum.de/psm/imperialismus/bismarck2.ph>
- bron 5 <https://www.bl.uk/victorian-britain/articles/travel-transport-and-communications>
- bron 6 <http://www.nationalarchives.gov.uk/education/greatwar/g5/cs1/g5cs1s2b.htm>
- bron 7 <http://historisch.groene.nl/nummer/1933-03-04/pagina/3#2/-73.1/-70.3>
- bron 8 Matthew Hughes, Chris Mann, Het leven in Duitsland tijdens het Hitlerbewind, een uniek inzicht in wat zich in Duitsland afspeelde tijdens het naziregime, Aartselaar 2002, pag. 3
- bron 9 <https://www.gettyimages.nl/license/3247139>
- bron 10 Willem Melching en Marcel Stuiverda, Ooggetuigen van de Koude Oorlog in meer dan 100 reportages, Amsterdam 2007, pag.87-90
- bron 11 ontleend aan: Charles S. Sampson (ed.), Foreign Relations of the United States, 1961-1963, Volume XIV, Berlin Crisis 1961-1962, Washington 1993, pag. 349
- bron 12 https://www.flickr.com/photos/x-ray_delta_one/4532956423/in/album-72157622015478740